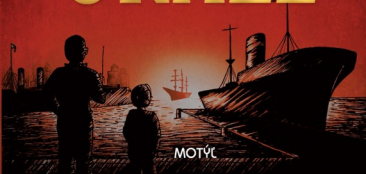

THE NUMBER ONE BESTSELLER

JEFFREY
ARCHER

LEN ČAS
UKÁŽE

MOTYL

LEN ČAS
UKÁŽE

Copyright © Jeffrey Archer 2011
All rights reserved
Translation © Renáta Rudišínová 2015
Design © Motýl design 2015
Cover illustration © Hana Hnízdová 2015
Slovak edition © Vydavateľstvo Motýl 2015

ISBN: 978-80-8164-048-3

JEFFREY ARCHER

KRONIKA RODU CLIFTONOVCOV

PRVÁ ČASŤ

LEN ČAS
UKÁŽE

VYDAVATELSTVO MOTÝL

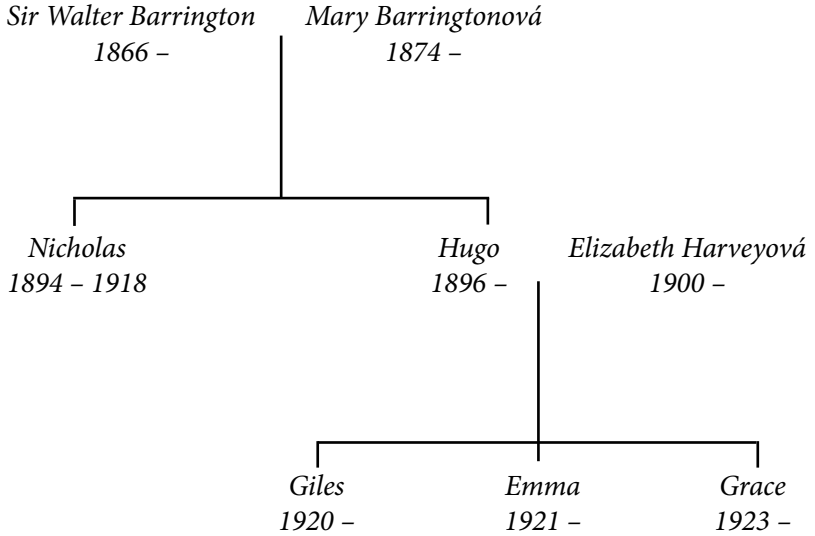
Chcel by som sa poďakovať za neoceniteľné rady a pomoc pri výskume:

*Johnovi Ansteeovi, Simonovi Bainbridgeovi, Johnovi Cleverdonovi,
Eleanor Drydenovej, Georgeovi Havensovi, Alison Princeovej, Mari Robertsovej,
Susan Wattovej, Davidovi Wattsovi a Peterovi Wattsovi.*

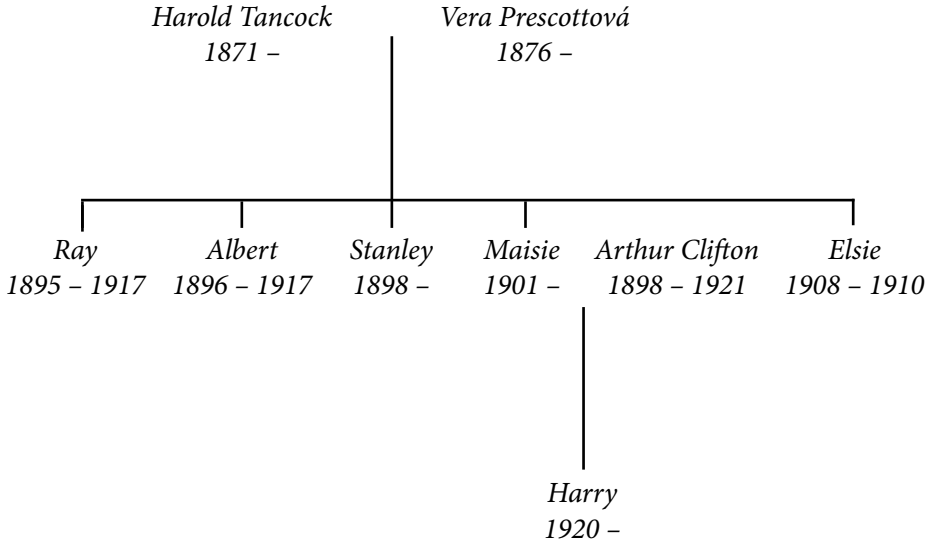
ALAN QUILTER

1927 – 1998

BARRINGTONOVCI

CLIFTONOVCI

MAISIE CLIFTONOVÁ

1919

ÚVOD

Tento príbeh by nikdy nevznikol, keby som neotehotnela. Len tak mimochodom, aby som nezabudla, o panenstvo som plánovala prísť počas pracovných vychádzok vo Weston-super-Mare, ale nie práve s tým chlapcom.

Arthur Clifton sa narodil na tej istej ulici ako ja, dokonca chodil do rovnakej základnej školy v Merrywoode. Ibaže som bola o dva roky mladšia, a preto o mne ani len netušil. Všetky moje spolužiačky do neho boli buchnuté. A nebolo to iba kvôli tomu, že bol kapitánom školského futbalového mužstva.

Počas školy sa o mňa Arthur vôbec nezaujímal, no keď sa vrátil zo západného frontu, okolnosti sa zmenili. Možno ani nevedel, kto som, keď ma v tú sobotu pozval do Palais na tancovačku. Priznávam, že som sa mu musela prizrieť dvakrát, aby som ho spoznala. Nechal si narásť úzke fúziky a vlasy mal uhladené ako Ronald Colman¹.

Počas tej noci sa na iné dievčatá ani len nepozrel a po poslednom valčíku som vedela, že mi onedlho predloží ponuku na sobáš.

Vzal ma za ruku a odprevadil ma domov do uličky Still House Lane. Keď sme zastali pred vchodom, pokúsil sa ma pobožkať. Odvrátila som sa. Reverend Watts mi často vravieval, že si čistotu musím zachovať až do svadobnej noci. Slečna Mondayová – vedúca nášho zboru – ma varovala, že muži chcú len jedno. A keď to dostanú, rýchlo stratia záujem. Bola som zvedavá, či to slečna Mondayová hovorila z vlastnej skúsenosti.

Na ďalšiu sobotu ma Arthur pozval do kina na film *Zlomené ľalie* s Lillian Gishovou. Hoci som mu už dovolila položiť mi ruku okolo pliec, nenechala som ho, aby ma pobožkal. Nenamietal. V skutočnosti bol celkom hanblivý.

O týždeň neskôr som mu dovolila, aby ma pobožkal, no keď sa pokúsil vopchať mi ruku pod blúzku, odstrčila som ho. Podvolila som sa až potom, keď ma požiadal o ruku, kúpil prsteň a reverend Watts prečítal druhé ohlášky.

Môj brat Stan mi prezradil, že som posledná panna na našom brehu rieky Avon. I tak som ho podozrievala, že má vyhladnutých ešte zopár úlovkov. Rozhodla som sa, že nadišiel môj čas. A kde inde, ak nie na pracovnej vychádzke vo Weston-super-Mare s mužom, za ktorého som sa o pár týždňov mala vydať?

Hneď ako Arthur so Stanom vystúpili z autokaru, namierili si to rovno do najbližšej krčmy. Ibaže tento deň som plánovala celý mesiac. Keď som vystúpila z autokaru ako správna skautka, bola som pripravená.

Ako som tak kráčala smerom k mólu, všimla som si, že ma niekto sleduje. Naštvalo ma to. Obzrela som sa a prekvapilo ma, keď som uvidela, kto to je. Dobehol ma a spýtal sa, či som sama.

„Áno,“ riekla som s vedomím, že Arthur má v sebe už tretí pollitrák.

Zato, že mi položil ruku na zadok, by si zaslúžil poriadnu facku. Mala som svoje dôvody, že som mu ju nedala. Napadlo mi, aké výhodné môže byť prísť o panenstvo s niekým, koho len ťažko znova stretnem. Okrem toho, priznávam, ma jeho lichôtky potešili.

Kým Arthur so Stanom stiahli ôsme pivo za sebou, objednal nám izbu s výhľadom na more. Podľa všetkého mali zľavu pre hostí, ktorí sa nechystajú zostať na noc. Bozkávať ma začal už na schodoch, a hneď ako sa za nami zabuchli dvere, rozopol mi gombíky na blúzke. Bolo mi jasné, že nie som jeho prvá. Vlastne, som si úplne istá, že som nebola ani jeho prvým dievčaťom počas pracovnej vychádzky. Ako inak by vedel o zľave?

Pravdupovediac, nečakala som, že sa to skončí tak rýchlo. Vytratila som sa do kúpeľne, keď už zo mňa zliezol a sadol si na kraj postele. Zapálil si. *Možno to bude lepšie po druhýkrát*, pomyslela som si. Vyšla som z kúpeľne a po ňom ani stopy. Priznávam, že som sa sklamala.

Aj by som mala väčšie výčitky svedomia, že som Arthuovi zahla, keby sa na mňa na ceste späť do Bristolu nevygrral.

Na druhý deň som všetko vyrozprávala mame. Neprezradila som jej meno toho chlapca. Nikdy predtým ho nestretla a pravdepodobne ani nestretne. Rozkázala mi, aby som o tom ani nemukla. Predsa len, svadbu rušiť nechcela. Ak by som aj otehotnela, nikto by nič netušil, lebo v tom čase by sme boli s Arthurom už dávno zosobášení.

HARRY CLIFTON

1920 – 1933

1

Povedali mi, že otec zomrel vo vojne.

Vždy, keď som sa mamy vypytoval na jeho smrť, nepovedala nič viac iba to, že slúžil v Gloucestershirskej pluku² a padol v boji na západnom fronte pár dní pred podpísaním prímeria s Nemeckom. Starká vravievala, že to bol statočný muž, a jedného dňa, keď nikto nebol doma, mi ukázala jeho medaily. Starký prehovoril len málokedy, veď vlastne bol hluchý ako peň a otázky asi ani nepočul.

Pamätám si iba jedného muža, strýka Stana, ktorý vysedával pri stole počas raňajok. Vždy keď sa ráno odobral pracovať, šiel som mu v päťach až do dokov. Každý jeden deň v lodenici bol pre mňa hotovým dobrodružstvom. Nákladné lode prichádzali z ďalekých krajín a dokári z nich vykladali tovar od výmyslu sveta: ryžu, cukor, banány, jutu a mnoho všakovakých vecí, o ktorých som v živote ani nepočul. Keď už boli nákladné priestory vyprázdnené, naložili do nich soľ, jablká, cín a dokonca aj uhlie predtým, ako sa znovu vydali na plavbu do neznáma. Uhlie som v obľube veľmi nemal. Ihneď ma prezradilo. Mama vedela, čo som celý deň robil, a potom sa hnevala. Strýkovi Stanovi som ustavične chcel pomáhať pri vykladaní lode, ktorá v to ráno zakotvila, on sa však len zasmial a povedal: „Všetko má svoj čas, chlapče.“ Lenže môj čas tak skoro nenastal a navyše mi do cesty bez varovania vošlo vyučovanie.

Ako šesťročného ma zapísali do Merrywoodskej základnej školy. Vyučovanie som považoval za úplnú stratu času. Veď aký má zmysel chodiť do školy, keď som sa všetko potrebné mohol naučiť v dokoch? Keby ma mama neodvliekla pred vstupnú bránu a nenechala ma tam napospas do štvrtej poobede, pokojne by som sa do nich vrátil.

Neuvedomoval som si, že do budúcnosti so mnou mala iné plány, v ktorých som nestál po boku strýka Stana v lodenici.

Keď ma deň čo deň nechala pred školou, chvíľku som postával na dvore, pokiaľ sa nestratila v nedohľadne, a vyparil som sa smerom k lodenici. Dával som si pozor, aby som ju čakal pri bráne, skôr ako po mňa poobede

príde. Na ceste domov som jej vyrozprával všetko, čo sme v škole robili. Vymýšľať historky mi išlo vynikajúco, no netrvalo dlho a odhalila, že to všetko boli len samé výmysly.

Pár chlapcov zo školy sa tiež potulovalo po dokoch, ale držal som si od nich odstup. Boli starší, väčší a vždy, keď som sa im dostal do cesty, mi jednu uštedrili. Musel som aj striehnuť, či nebol nablízku hlavný majster pán Haskins. Keby ma nachytil, ako som sa ponevierať – použijem jeho obľúbené slovo – vypravdal by ma kopancom do zadku a pohrozil by mi: „Keď ťa tu ešte raz uvidím ponevierať sa, chlapčisko, nahlásim to riaditeľovi.“

Občas sa Haskinsovi zdalo, že ma vídava príčasto, a nahlásil to riaditeľovi. Ten mi prv vyprášil kožuch opaskom a až potom ma poslal späť do triedy. Pán učiteľ Holcombe ma nikdy neprezradil, keď som sa na jeho hodine neukázal. Nebol veľmi prísny. Vždy, keď mama odhalila moje záškoláctvo, napajedila sa a zatrhla mi týždenné vreckové, jednu polpenicu³. Aj napriek občasným buchnátom od starších chlapcov, pravidelnému výprasku od riaditeľa a stratám vreckového som čaru dokov odolať nedokázal.

Za celý ten čas, čo som sa „ponevierať“ po lodenici, som si našiel jedineho skutočného kamaráta. Bol ním Starý Jack Tar. Žil v opustenom železničnom vozni na konci depa. Strýko Stan mi povedal, aby som si od neho držal odstup, lebo je to sprostý, starý, špinavý tulák. Mne sa až taký špinavý nezdal, určite nie taký špinavý ako Stan, a netrvalo mi dlho, kým som zistil, že od sprostého mal riadne ďaleko.

Po obede so strýkom Stanom – ušiel sa mi kúsok z jeho marmitového⁴ sendviča, zahodený ohryzok jablka a hlt piva – som sa do školy vrátil presne včas na futbalový zápas. Bola to jediná vec, ktorá stála za to, aby som sa tam aspoň ukázal. Po škole som sa predsa chcel stať kapitánom futbalového klubu Bristol City alebo postaviť loď, čo by oboplávala svet. Keby bol pán Holcombe držal jazyk za zubami a majster ma neudal riaditeľovi, do lodenice som mohol zájsť častejšie. A ani by ma nenachytili. Pokiaľ by som sa vyhol člnom s uhlím a každý deň sa objavil pred školou o štvrtrej, mama by o mojich výletoch nemala ani šajnu.

Každú druhú sobotu ma strýko Stan brával na štadión Ashton Gate na zápas Bristol City. V nedeľu ráno ma mama nútila chodiť do Kostola na-

rodenia Pána. Nevedel som nájsť spôsob, ako sa z toho vyvliecť. Potom, ako reverend Watts udelil záverečné požehnanie, som sa rozutekal na ihrisko, aby sme si s kamarátmi zahrli futbal, až kým sme sa nemuseli vrátiť domov na večeru.

Každému, kto sa aspoň trochu vyzná vo futbale, bolo jasné, že z toho sedemročného chlapca nikdy nebude člen školského futbalového mužstva a už vôbec nie kapitán Bristol City. Vtedy som zistil, že mi Boh predsa len dal do vienka dar, aj keď ním veruže neboli nohy.

Začnem tým, že som si na nedeľnej omši vôbec nevšimol, že ľudia sediaci okolo mňa zakaždým prestanú spievať vo chvíli, keď otvorím ústa. Ani by som sa nad tým nepozastavil, keby mi mama nenavrhol, aby som sa pridal do speváckeho zboru. Pohrdavo som sa zasmial. Predsa každý vedel, že zbor je len pre baby a padavky. Tú myšlienku by som ihneď vypustil z hlavy, keby mi reverend Watts nepovedal, že členovia zboru dostávajú pencu za pohreb a dvojpecu za svadbu. Moja prvá skúsenosť s úplatkárstvom. Ale aj potom, čo som neochotne súhlasil podrobiť sa hlasovej skúške, sa diabol rozhodol postaviť mi do cesty prekážku v podobe slečny Eleanor E. Mondayovej.

Slečnu Mondayovú by som nikdy nespoznal, keby neviedla zbor Kostola narodenia Pána. Napriek tomu, že merala len meter šesťdesiat a bola ľahká ako pierko, nikto si z nej neuťahoval. Zdá sa mi, že aj sám diabol by mal zo slečny Mondayovej strach, lebo reverend Watts sa jej určite bál.

Súhlasil som s hlasovou skúškou pod podmienkou, že dostanem voľný čas na celý mesiac. Nasledujúcu nedeľu som čakal v rade s ďalšími chlapcami, kým ma nezačnú hovoriť.

„Na nácvik zboru musíte prísť vždy načas,“ ohlásila slečna Mondayová a pritom na mňa uprela prenikavý pohľad. Pohľad som jej so vzdorom opätovoľoval. „Neprehovoríte, kým vás nevyzvem.“ Nejaký sa mi podarilo vydržať a nič som nepovedal. „Počas omše musíte byť stále v strehu.“ Neochotne som prikývol. A nato, Boh ju žehnaj, odvrátila zrak. „No najdôležitejšie je,“ vyhlásila s rukou na perách, „že o dvanásť mesiacov musíte spraviť skúšku z čítania a písania, aby som si bola istá, že zvládnete nový chválospev či neznámy žalm.“

Tešilo ma, že som si úlohu nespľnil hneď na začiatku. Ale ako som zistil, slečna Mondayová sa tak ľahko nevzdáva.

„Čo nám zaspievaš, synak?“ spýtala sa ma, keď na mňa prišiel rad.

„Nič som si nevybral,“ odvetil som.

Otvorila spevník, podala mi ho a sadla si za klavír. Usmial som sa pri myšlienke, že by sa mi ešte podarilo stihnúť druhú polovicu nedeľného futbalového zápasu. Začala hrať známu melódiu, a keď som uvidel mamu, ako na mňa z prvej lavice zazerá, rozhodol som sa odspievať to, len aby bola šťastná.

„*Všetko žiarivé a krásne, tvory drobné i velké. Všetko múdre a úžasné.*“ Na tvári slečny Mondayovej sa objavil úsmev skôr, ako som došiel k *Pánom Bohom stvorené*.

„Ako sa voláš, synak?“ spýtala sa.

„Harry Clifton, prosím.“

„Harry Clifton, na nácvik zboru budeš chodiť v pondelok, stredu a piatok presne na šiestu.“ Otočila sa k chlapcovi za mnou a povedala: „Ďalší.“

Mame som sľúbil, že na prvý nácvik prídem načas. Tušil som, že prvý nácvik bude aj posledným, lebo slečna veľmi rýchlo zistí, že neviem ani čítať, ani písať. A bol by posledným, keby nebolo každému poslucháčovi jasné, že mám lepší hlas ako ostatní chlapci zo zboru. Vždy, keď som otvoril ústa, všetci stíchli a hľadeli na mňa s obdivom, dokonca s úžasom, po ktorom som zúfalo túžil byť na futbalovom ihrisku. V skutočnosti som ho dosiahol v kostole. Slečna Mondayová sa tvárila, že si nič nevšimla.

Po zbere som sa nevybral domov, ale bežal som celou cestou do dokov, aby som sa poradil s pánom Tarom, čo s tým, že neviem čítať ani písať. Pozorne som si vypočul radu starého muža a ráno som sa pobral na rannú hodinu pána Holcomba. Ten sa nestačil čudovať, že ma vidí v prvom rade a ešte viac vyvalil oči, keď som konečne dával pozor.

Pán Holcombe ma najprv naučil abecedu a o pár dní som vedel napísať všetkých štyridsaťšesť písmen, hoci nie vždy v správnom poradí. Mama by mi doma poobede pomohla, no ako zvyšok mojej rodiny ani ona nevedela čítať ani písať.

Strýko Stan zvládol tak akurát naškrabať svoj podpis, a hoci dokázal rozlíšiť balíček cigariet Wills's Star od Wild Woodbines, som presvedčený, že nápis na nich prečítať nevedel. Mumlaním mi veľmi nepomohol, ale aj tak som popísal abecedou hocikjaký zdrap papiera, ktorý sa mi podarilo nájsť. Strýko Stan si očividne nevšimol, že som potrhané noviny na záchode vždy celé počmáral.

Keď som už ovládal celú abecedu, pán Holcombe ma oboznámil s niekoľkými jednoduchými slovami: áno, nie, mama, otec. Vtedy som sa ho prvýkrát opýtal na otca s nádejou, či by mi o ňom nevedel niečo povedať. Vyzeralo to, že vedel všetko. Ale prekvapovalo ho, že som o vlastnom otcovi vedel tak málo. O týždeň neskôr napísal na tabuľu moje prvé slovo, ktoré malo päť písmen, *kniha*, potom šesť *domček* a sedem *študent*. Do konca mesiaca ma naučil celú abecedu a zvládol som aj svoju prvú vetu *Strč prst skrz krk*. Pán Holcombe poukázal na to, že obsahuje iba samé spoluhlásky. Prešiel som si ju a bola to naozaj pravda.

Do konca polroka som vedel vyskloňovať *chválospev*, *chór*, a dokonca aj slovo *hymna*. Napriek tomu mi pán Holcombe stále pripomínal, že „h“ a „ch“ vyslovujem takmer rovnako. Potom prišli prázdniny a s nimi aj obavy, že sa mi bez pomoci pána Holcomba nikdy nepodarí spraviť náročnú skúšku slečny Mondayovej. A mohlo sa aj tak stať, keby mi Starý Jack nepomohol.

V piatok večer, pol hodiny pred návrikom, som si uvedomil, že ak chcem naďalej zostať členom zboru, budem musieť urobiť druhú skúšku. Ticho som sedel v lavici dúfajúc, že slečna Mondayová vyvolá najprv niekoho iného.

Prvú časť skúšky som už spravil a slečna ma vynachválila do nebies. Mali sme zarecitovať Otčenáš. Nebol to pre mňa vôbec problém. Mama mi odjakživa opakovala známe slová kľačiac pri posteli predtým, ako ma večer uložila. Nasledujúca skúška so slečnou Mondayovou sa ukázala oveľa ťažšia.

Na konci druhého polroka sme mali prečítať nahlas pred celým zborom žalm. Vybral som si žalm 121, ktorý som takisto vedel naspamäť, lebo sme ho často spievali. *Svoj zrak upieram na vrchy: Príde mi odtiaľ pomoc?* Mohol som len dúfať, že pomoc mi príde od Pána. Správnu stranu v spevníku som si dokázal nalistovať, lebo som sa už naučil rátať do sto. Ale aj tak som sa strachoval, či si slečna všimne, že neviem ísť riadok po riadku. Ak si to aj všimla, nepriznala sa, lebo som v laviciach zboru zostal ďalší mesiac, zatiaľ čo iných dvoch lotrov – ako to povedala ona sama, niežeby som poznal význam tohto slova, až kým som sa naň nasledujúci deň nespýtal pána Holcomba – poslali späť do kongregácie.

Keď nadišiel čas tretej a poslednej skúšky, bol som pripravený. Vedúca zboru zostávajúcím členom zadala napísať v správnom poradí Desiat' Božích prikázaní bez pomoci knihy Exodus.

Slečna Mondayová prevrátila oči nad tým, že som uviedol najprv krádež a až potom vraždu, že som nevedel vyhlásovať slovo *nezosmilniš* a už vôbec nepoznal jeho význam. Vtedy som si uvedomil, aký je môj hlas výnimočný, keď ďalší dvaja lotri museli okamžite opustiť zbor za oveľa menšie priestupky.

Prvú adventnú nedeľu nám slečna Mondayová oznámila, že do zboru vybrala troch nových sopranistov alebo anjelikov, ako nás zvyčajne opísal reverend Watts. Zvyšok nevzali pre spáchanie neodpustiteľného hriechu, akým je vyrušovanie počas omše, cmúľanie cukríkov a v prípade dvoch chlapcov to bolo prichytenie pri hre s gaštanmi počas Simeonovho chválospevu.

Nasledujúcu nedeľu som sa obliekol do dlhej modrej sutany lemovanej bielym golierom. Iba ja jediný som mohol nosiť bronzový medailón Panny Márie na krku, aby všetci videli, že ma vybrali ako sólistu pre soprán. Hrdo by som ho bol nosil cestou domov, dokonca aj do školy, aby som sa ním mohol pochváliť pred ostatnými, keby mi ho slečna Mondayová zakaždým na konci omše neodobrala.

V nedeľu som sa presúval do iného sveta. Obával som sa, že toto opojenie nepotrvá večne.